

۹۹ به نظر من باید طرح را داشته باشیم و هر سرفصل را مثلاً به اندازه یکی دو پاراگراف تکمیل کنیم و تا انتهای کتاب برویم و این فرایند را چند بار تکرار کنیم، تا به لحاظ حجم و محتوا به حد مطلوب برسیم. فایده این روش این است که انسجام تمام مباحث کتاب به صورت کلان با همدیگر و انسجام پاراگراف‌ها با هم خیلی بهتر رعایت می‌شود. این مهم‌ترین تجربه نگارشی بنده در حین تألیف این کتاب بود که در سایر کتاب‌ها نیز از آن استفاده کرده‌ام. **۶۶**

خود استفاده کرده‌ام و ارزشمند هم است. اما این وجه تمایزها هست که تلاش کردم تألیف کتاب جامع باشد. یعنی مقداری مقدمات نظری را بحث کرده‌ام و سپس وارد مباحث فلسفه حقوق شده‌ام و بعد از آن نیز به بحث ماهیت حقوق عمومی پرداخته و وارد حوزه موضوعات و مسائل آن شده‌ام و در انتها نسبت آن را با مسائل کلان انقلاب اسلامی و نظام‌سازی تعریف کرده‌ام. یعنی سعی داشتم یک خط سیر منطقی داشته باشد؛ این در حالی است که در مابقی آثار این خط سیر منطقی معمولاً طی نمی‌شد.

نکته دوم این است که من در این اثر سعی کرده‌ام با رعایت نکات علمی و ضوابط روشی حالا به قدر بنیه ناچیز عملی خودم تعریفی از حقوق عمومی ارائه دهم که این تعریف به نسبت مکاتب دیگر جامع‌تر باشد و بتواند موارد و مباحث گسترده حقوق عمومی داخل ایران را درون خود جای دهد. در سایر کتاب‌ها من هنوز تا این لحظه تعریف مشخص، ممتاز و مختاری از حقوق عمومی ندیده‌ام و هر چه هست تألیف سایر مکاتب است.

البته من تعریف سایر مکاتب را هم داخل کتاب آورده‌ام که این خودش به عنوان ویژگی سوم مطرح می‌شود. داخل این کتاب به صورت فشرده دیدگاه سایر مکاتب و اندیشمند به صورت طبقه‌بندی در یک جا آورده شده است. مطلب دیگر که مدنظر من بود این است که سعی کردم در تدوین این کتاب قواعد موجود در فضای حقوق تطبیقی را رعایت کنم و اگر جایی وارد مطالعات حقوق تطبیقی شده‌ام، فقط به چند نقل وارداتی صرف آن هم از مواضع حقوق عمومی دنیا اکتفا نکرده‌ام.

و مطلب آخر اینکه به مباحث حقوق عمومی در جهان اسلام توجه ویژه‌ای داشته و سعی کرده‌ام همه نگاه‌های موجود در جهان اسلام را پوشش دهم. در انتهای اثر هم به قدر بضاعت علمی خود رابطه حقوق عمومی را با انقلاب اسلامی و پرداختن به نظام‌سازی را که یکی از مسائل کلان انقلاب اسلامی است تا حدی مطرح کرده‌ام. این موضوع هم در کتاب‌های رایج فضای حقوق عمومی ایران به خوبی پرداخته نشده است.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: آیا فرد خاصی نیز در تألیف این کتاب با شما همراهی کرده بود؟

در فضای رسمی یعنی در اطلاعات شناسنامه این اثر نگارنده اصلی کتاب من هستم، آقای دکتر «مهدی قلی‌نژاد» ناظر علمی این پروژه هستند، ایشان در تدوین کتاب هم نقش ارزنده‌ای داشتند. از سایر بزرگوارانی که در فضای علمی و محتوایی این فضا به ما کمک کرده‌اند در مقدمه کتاب نام برده‌ام؛ اما به لحاظ راهبری کلان و اصلی پروژه مدیون زحمات «آیت‌الله کعبی» هستیم. علاوه بر این، ایشان مقدمه کتاب را

هم نوشته‌اند و در رویکرد کلان نگارش و تدوین کتاب از پژوهشگرانی که در این فضا کار می‌کنند و خودشان هم جزو پژوهشگران حقوق عمومی هستند، آقایان سید حسین هاشمی و امیر نعیمی استفاده کردم. عمده کار کتاب را به لحاظ علمی این دو بزرگوار با بنده همراهی کردند که در مقدمه کتاب هم از آن‌ها تقدیر نموده‌ام.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: مهم‌ترین تجربه‌های پژوهشی که در فرایند تألیف این کتاب به آن رسیدید، چه مواردی بوده است؟

به طور کلی نکته‌ای که به بنده خیلی کمک کرد و به خصوص در کتاب‌های موفق بعدی خود نیز از این از این روش استفاده کردم این بود که نویسنده قبل از هر کار باید یک طرح (plan) خوبی داشته باشد و آن را وقتی دست به قلم می‌برد و می‌خواهد کتاب را شروع به نوشتن کند در چندلایه تکمیل کند. در واقع به صورت بخشی این کار را انجام ندهد. بیشتر نویسندگان و پژوهشگرانی که بنده دیده‌ام ابتدا نقشه‌ای را طراحی می‌کنند و بعد از ابتدای کتاب شروع به نوشتن می‌کنند تا به انتها برسند. به نظر من باید طرح را داشته باشیم و هر سرفصل را مثلاً به اندازه یکی دو پاراگراف تکمیل کنیم و تا انتهای کتاب برویم و این فرایند را چند بار تکرار کنیم، تا به لحاظ حجم و محتوا به حد مطلوب برسیم. فایده این روش این است که انسجام تمام مباحث کتاب به صورت کلان با همدیگر و انسجام پاراگراف‌ها با هم خیلی بهتر رعایت می‌شود. این مهم‌ترین تجربه نگارشی بنده در حین تألیف این کتاب بود که در سایر کتاب‌ها نیز از آن استفاده کرده‌ام.